

Spis treści

	s.	Nb.
Przedmowa	XV	
Wykaz skrótów	XVII	
Wykaz ważniejszej literatury	XXI	
Rozdział 1. Ogólne wiadomości o prawie	1	1
§ 1. Podstawy prawa a prawoznawstwo	1	1
§ 2. Istota, pojęcie i rodzaje prawa	4	11
I. Pojęcie prawa	4	11
II. Rodzaje prawa	6	14
III. Funkcje prawa	6	15
§ 3. Wzajemny stosunek prawa i innych norm społecznych	7	16
I. Zagadnienia wstępne	7	16
II. Obyczaje, zwyczaje i normy towarzyskie	7	18
III. Normy moralne	8	22
IV. Normy techniczne	9	30
§ 4. Świadomość prawna i praworządność	11	34
I. Świadomość prawna	11	34
II. Praworządność	12	37
§ 5. Norma prawna	14	44
I. Definicja normy prawnej	14	44
II. Budowa norm prawnych	15	48
III. Rodzaje norm prawnych	16	53
§ 6. Przepis prawa	17	59
§ 7. Akt prawny	18	61
I. Rodzaje aktów prawnych	18	61
II. Stanowienie aktów normatywnych	20	65
III. Publikowanie aktów normatywnych	20	69
§ 8. Stosunek prawny	22	76
§ 9. Zdarzenia prawne i ich podział	24	83

I. Zdarzenia prawne	24	83
II. Podział zdarzeń prawnych	25	86
§ 10. Stosowanie prawa i wnioskowania prawne	26	87
I. Stosowanie prawa	26	87
II. Wnioskowania prawne	28	92
§ 11. Obowiązywanie prawa	29	93
I. Pojęcie obowiązywania prawa	29	93
II. Zakresy obowiązywania norm prawnych	30	95
1. Obowiązywanie prawa w przestrzeni	30	97
2. Personalne obowiązywanie prawa	31	98
3. Obowiązywanie prawa w czasie	32	99
3.1. Wejście normy prawnej w życie	32	100
3.2. Utrata mocy obowiązującej	33	103
§ 12. Kolizje obowiązywania norm prawnych	34	106
I. Reguły kolizyjne – kryterium chronologiczności	34	107
II. Reguły kolizyjne – kryterium hierarchiczności	35	108
III. Reguły kolizyjne – kryterium szczególności	35	109
IV. Kolizje reguł kolizyjnych	35	110
§ 13. Źródła prawa	36	112
I. Pojęcie źródła prawa	36	112
II. Rodzaje źródeł prawa	37	116
1. Źródła prawa powszechnie obowiązującego	37	116
2. Źródła o charakterze wewnętrznym	38	117
3. Źródła prawa europejskiego	38	118
4. System źródeł prawa	39	122
§ 14. Zbiory przepisów prawa	40	123
§ 15. Wykładnia prawa	41	127
I. Pojęcie wykładni prawa	41	127
II. Dyrektywy interpretacyjne i rodzaje wykładni	42	130
1. Dyrektywy interpretacyjne	42	130
2. Rodzaje wykładni prawa	43	132
III. Moc wiążąca wykładni	44	133
1. Wykładnia o mocy powszechnie wiążącej	45	135
2. Wykładnia o ograniczonej mocy wiążącej	45	136
3. Wykładnia niemająca mocy wiążącej	46	138
§ 16. Luki i analogia w prawie	47	139
§ 17. Fakty, domniemania i fikcje prawne	49	142
I. Fakty prawne	49	142
II. Domniemania prawne	50	147
III. Fikcja prawna	51	152
§ 18. Systematyka prawa	51	153
I. Pojęcie systemu prawa	51	153
II. Zasady systemu prawa	52	156
III. Działy systemu prawa	53	157
IV. Gałęzie prawa	54	164
§ 19. Przestrzeganie prawa i odpowiedzialność prawna	56	169
I. Pojęcie przestrzegania prawa	56	169
II. Pojęcie odpowiedzialności prawnej	57	175
Rozdział 2. Podstawowe zagadnienia dotyczące państwa	59	182
§ 20. Pojęcie państwa	59	182
I. Rys historyczny	59	182

II. Teorie powstania państwa	60	185
III. Podstawy prawne i definicja państwa	61	186
1. Prawne kryteria państwa	61	186
2. Definicja państwa	62	188
IV. Atrybuty państwa	63	191
1. Organy i instytucje państwowe	63	191
2. Władza	64	192
3. Terytorium	64	194
4. Ustrój	64	195
5. Polityka	65	196
6. Prawo	66	199
7. Obywatele	66	200
8. Symbole państwa	66	204
§ 21. Funkcje państwa	67	205
§ 22. Aparat państwa	69	210
I. Pojęcie aparatu państwa	69	210
II. Rodzaje organów państwa	70	212
§ 23. Typy i formy państwa	72	219
I. Typy państw	72	219
1. Państwo niewolnicze	72	223
2. Państwa feudalne	73	224
3. Państwa kapitalistyczne	74	228
4. Państwa socjalistyczne	75	231
II. Formy państw	75	234
Rozdział 3. Prawo konstytucyjne	81	255
§ 24. Pojęcie konstytucji i prawa konstytucyjnego	81	255
I. Konstytucja	81	255
II. Prawo konstytucyjne	82	257
§ 25. Konstytucje polskie	82	259
I. Rozwój konstytucjonalizmu w Polsce	82	259
II. Konstytucja RP z 2.4.1997 r.	84	260
1. Zakres regulacji Konstytucji RP	84	260
2. Zasady zmiany Konstytucji RP	85	261
§ 26. Podstawowe zasady ustroju politycznego RP	86	264
I. Pojęcie ustroju politycznego	86	264
II. Podstawowe zasady ustroju politycznego	87	266
§ 27. Zasada trójpodziału władzy – system organów państwa	90	275
I. Zasada trójpodziału władzy	90	275
II. System organów państwa	91	278
III. Władza ustawodawcza	92	281
1. Sejm	92	282
1.1. Skład Sejmu i immunitety	93	285
1.2. Organy Sejmu	94	289
1.3. Posiedzenia sejmowe i zadania Sejmu	95	295
2. Senat	96	298
IV. Władza wykonawcza	96	299
1. Prezydent RP	96	300
1.1. Podstawowe funkcje Prezydenta RP	97	302
2. Rada Ministrów	98	303
2.1. Premier, ministrowie i wojewoda	99	306
2.2. Podstawowe zadania Rady Ministrów	99	311

V. Władza sądownicza	100	312
1. Sądy	100	312
1.1. Sąd Najwyższy	101	319
1.2. Sądy powszechne i wojskowe	102	322
1.3. Sądy administracyjne	102	325
1.4. Sędziowie i ławnicy	103	330
1.5. Krajowa Rada Sądownictwa	104	331
2. Trybunał Stanu	105	335
2.1. Postępowanie przed Trybunałem Stanu	106	336
2.2. Powołanie Trybunału Stanu	106	338
3. Prokuratura	107	339
4. Adwokatura i radcowie prawni	108	343
VI. Władza kontrolna	109	344
1. Uwagi ogólne	109	344
2. Trybunał Konstytucyjny	109	346
3. Najwyższa Izba Kontroli	111	351
4. Rzecznik Praw Obywatelskich	112	354
5. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	114	355
VII. Terenowe organy państwa	115	358
1. Samorząd terytorialny	115	359
1.1. Gmina	116	360
1.2. Powiat	117	365
1.3. Województwo	118	368
2. Organy administracji rządowej w województwie	120	370
§ 28. Inne naczelne organy państwa	121	371
I. Rada Bezpieczeństwa Narodowego	121	371
II. Narodowy Bank Polski	121	372
§ 29. Podstawowe wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela	122	373
I. Podstawowe prawa i wolności obywatelskie	123	377
II. Podstawowe prawa polityczne	124	378
III. Podstawowe prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	124	379
IV. Podstawowe obowiązki obywatelskie	125	380
Rozdział 4. Prawo administracyjne	127	382
§ 30. Pojęcie i struktura prawa administracyjnego	127	382
§ 31. Administracja publiczna i jej organy	129	388
I. Pojęcie administracji publicznej	129	388
II. Polityka	130	392
III. Podziały organów administracyjnych	131	393
§ 32. Źródła prawa administracyjnego	132	395
§ 33. Stosunek administracyjnoprawny	133	398
§ 34. Prawne formy działania administracji	135	404
I. Akt normatywny administracji	135	407
II. Akt administracyjny	136	408
III. Ugoda zawierana przed organami administracji	138	414
IV. Porozumienie administracyjne	139	415
V. Czynności cywilnoprawne	139	416
VI. Prowadzenie działalności społeczno-organizatorskiej	140	417
VII. Czynności faktyczne (materialno-techniczne)	140	418
§ 35. Postępowanie administracyjne	141	419
I. Pojęcie postępowania administracyjnego	141	419
II. Postępowanie administracyjne ogólne	142	423

III. Zasady postępowania administracyjnego	143	424
IV. Właściwość organów postępowania administracyjnego	145	426
V. Strony postępowania administracyjnego	146	428
VI. Terminy załatwienia sprawy administracyjnej	146	429
VII. Doręczanie pism	148	430
VIII. Przebieg postępowania administracyjnego	149	433
1. Wszczęcie postępowania	149	433
2. Postępowanie dowodowe	150	434
3. Rozprawa administracyjna	150	435
4. Zawieszenie postępowania	151	436
5. Rozstrzygnięcie sprawy (decyzje)	151	437
6. Postanowienia	152	438
IX. Środki odwoławcze	152	439
1. Odwołania	153	441
2. Zażalenia	154	442
3. Wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy	154	443
4. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	154	444
4.1. Wznowienie postępowania	154	445
4.2. Uchylenie lub zmiana decyzji	155	446
4.3. Stwierdzenie nieważności decyzji	155	447
4.4. Wygaśnięcie decyzji	156	448
§ 36. Sądowa kontrola decyzji administracyjnych	156	449
I. Rodzaje i właściwość sądów administracyjnych	156	450
II. Uczestnicy postępowania	158	455
III. Przebieg postępowania i środki odwoławcze	159	456
§ 37. Skargi i wnioski	161	458
§ 38. Prawo administracyjne materialne	162	462
§ 39. Postępowanie egzekucyjne w administracji	164	465
I. Pojęcie i zakres postępowania egzekucyjnego	164	465
II. Przebieg i uczestnicy postępowania egzekucyjnego	166	468
III. Rodzaje egzekucji i środków przymusu	167	472
IV. Zabezpieczenie należności	169	475
Rozdział 5. Prawo karne	171	478
§ 40. Pojęcie prawa karnego	171	478
§ 41. Źródła prawa karnego (<i>sensu largo</i>)	172	481
§ 42. Prawo karne materialne	173	483
I. Struktura prawa karnego	173	483
II. Zakres obowiązywania prawa karnego	174	484
1. Obowiązywanie prawa w czasie	174	485
2. Obowiązywanie prawa w przestrzeni	175	486
3. Obowiązywanie prawa karnego względem osób	178	494
III. Pojęcie przestępstwa	179	495
1. Związek przyczynowy	180	498
2. Bezprawność	180	499
IV. Pojęcie winy i strona podmiotowa przestępstw	181	500
1. Wina	181	500
2. Strona podmiotowa przestępstwa	182	501
V. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną	183	505
1. Okoliczności wyłączające winę	184	507
1.1. Nieletność	184	508
1.2. Niepoczytalność	184	509

1.3. Rozkaz	185	510
1.4. Błąd	185	511
2. Okoliczności wyłączające bezprawność	186	512
2.1. Obrona konieczna	186	513
2.2. Stan wyższej konieczności	188	519
2.3. Zgoda pokrzywdzonego	189	520
2.4. Działanie w granicach uprawnień lub obowiązku prawnego	190	521
2.5. Dopuszczalne ryzyko	190	522
2.6. Uprawianie sportu	191	523
2.7. Działanie w ostatecznej potrzebie	192	524
VI. Formy popełnienia przestępstwa	192	525
VII. Rodzaje przestępstw	195	532
VIII. Kary, środki karne i środki zabezpieczające	197	533
1. Kary	197	533
1.1. Kara grzywny	198	535
1.2. Ograniczenie wolności	198	536
1.3. Pozbawienie wolności	199	537
1.4. Zaostrzenie lub obniżenie kar	199	538
2. Środki karne	200	539
2.1. Pozbawienie praw publicznych	200	540
2.2. Zakaz zajmowania stanowisk i wykonywania zawodu oraz kontaktów z małoletnimi	200	541
2.3. Zakaz przebywania w określonych miejscach lub kontaktowania się z osobami	201	542
2.4. Zakaz prowadzenia pojazdów	201	543
2.5. Przepadek przedmiotów	202	544
2.6. Obowiązek naprawienia szkody	202	545
2.7. Nawiązka	202	546
2.8. Świadczenie pieniężne	203	547
2.9. Podanie wyroku do publicznej wiadomości	203	548
2.10. Obowiązek zwrotu korzyści przez osoby trzecie	203	549
3. Środki zabezpieczające	204	550
IX. Zasady wymiaru kary i środków karnych	204	551
X. Środki poddania sprawcy próbie	206	554
1. Warunkowe umorzenie postępowania	207	555
2. Warunkowe zawieszenie wykonania kary	208	556
3. Warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary	209	557
XI. Przedawnienie	211	558
XII. Zatarcie skazania	212	562
XIII. Część szczególna Kodeksu karnego	213	563
§ 43. Prawo karne procesowe	214	566
I. Pojęcie i cele postępowania karnego	214	566
II. Naczelne zasady postępowania karnego	215	568
III. Uczestnicy postępowania karnego	217	570
1. Sąd	217	571
2. Strony postępowania karnego	218	572
IV. Postępowanie przygotowawcze	220	581
V. Postępowanie przed sądem I instancji	222	588
VI. Postępowanie odwoławcze	223	589
VII. Postępowania szczególne	224	291
VIII. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	226	593

1. Kasacja	226	595
2. Wznowienie postępowania	227	596
§ 44. Prawo karne wykonawcze	228	597
I. Część ogólna	228	598
II. Część szczególna	229	604
§ 45. Prawo karne skarbowe	230	607
I. Materialne prawo karne skarbowe	230	608
1. Część ogólna	230	609
2. Część szczególna	233	611
II. Procesowe prawo karne skarbowe	233	612
III. Postępowanie wykonawcze	234	613
§ 46. Prawo wykroczeń	235	614
I. Materialne prawo wykroczeń	235	615
1. Część ogólna	235	616
2. Część szczególna	236	617
II. Postępowanie w sprawach o wykroczenia	237	618
Rozdział 6. Prawo cywilne	239	620
§ 47. Ogólne wiadomości o prawie cywilnym – część ogólna	239	620
I. Pojęcie prawa cywilnego	239	620
II. Systematyzacja Kodeksu cywilnego	240	623
III. Źródła prawa cywilnego	241	624
IV. Obowiązywanie prawa cywilnego	242	625
§ 48. Klauzule generalne prawa cywilnego	244	629
I. Klauzula zasad współżycia społecznego	244	631
II. Klauzula społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa	245	632
III. Klauzula niegodziwości celu świadczenia	245	633
IV. Klauzula ustalonych zwyczajów	246	634
V. Klauzula ciężaru dowodu	246	635
VI. Klauzula swobody umów	247	636
§ 49. Stosunek cywilnoprawny	247	637
§ 50. Prawa podmiotowe	248	641
§ 51. Podmioty prawa cywilnego	250	644
I. Osoby fizyczne	250	644
II. Osoby prawne	252	650
1. Rodzaje osób prawnych	252	652
2. Tryb powstania i ustania osób prawnych	253	653
III. Zdolność prawna	253	655
IV. Zdolność do czynności prawnych	254	656
1. Zdolność do czynności prawnych osób fizycznych	254	657
2. Zdolność do czynności prawnych osób prawnych	256	661
§ 52. Czynności prawne	257	662
I. Pojęcie czynności prawnych	257	662
II. Podział czynności prawnych	258	663
III. Forma czynności prawnych	258	664
IV. Przestanki ważności i uchylenia czynności prawnej	260	666
1. Przestanki ważności czynności prawnej	260	667
2. Wady oświadczenia woli	261	668
2.1. Brak świadomości lub swobody	261	669
2.2. Pozorność	262	670
2.3. Błąd	262	671
2.4. Podstęp	262	672

2.5. Groźba	263	673
2.6. Wyzysk	263	674
V. Formy i tryb zawarcia umowy	264	675
1. Oferta	264	676
2. Przetarg	265	677
3. Rokowania	265	678
§ 53. Przedstawicielstwo	265	679
I. Przedstawicielstwo ustawowe	266	680
II. Pełnomocnictwo	266	681
III. Prokura	267	686
§ 54. Przedawnienie roszczeń	268	687
§ 55. Postępowanie cywilne	270	692
I. Pojęcie postępowania cywilnego	270	692
II. Rodzaje postępowań cywilnych	271	697
III. Systematyka Kodeksu postępowania cywilnego	272	698
IV. Naczelne zasady postępowania cywilnego	273	699
V. Podmioty postępowania cywilnego	274	701
1. Sąd	275	702
1.1. Właściwość sądu	275	703
1.2. Skład sądu	276	704
2. Strony postępowania cywilnego	277	705
3. Inne podmioty w postępowaniu cywilnym	278	710
VI. Czynności procesowe	279	716
VII. Pozew i odpowiedź na pozew	280	719
VIII. Rozprawa	282	724
IX. Postępowanie odwoławcze	284	731
1. Apelacja	284	732
2. Zażalenie	284	733
X. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	284	734
1. Skarga kasacyjna	285	735
2. Wznowienie postępowania	286	736
3. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	287	737
IX. Postępowania odrębne	288	738
X. Postępowanie nieprocesowe	289	739
XI. Postępowanie zabezpieczające	289	742
XII. Postępowanie egzekucyjne	290	744
1. Pojęcie egzekucji i postępowania egzekucyjnego	290	744
2. Tytuł wykonawczy	291	745
3. Wszczęcie egzekucji	292	748
4. Powództwa przeciwegzekucyjne	293	749
5. Rodzaje świadczeń egzekucyjnych	293	750
6. Ograniczenia egzekucji	294	751
XIII. Sąd polubowny (arbitraż)	294	752
Rozdział 7. Prawo gospodarcze	297	753
§ 56. Prawo handlowe	297	753
I. Pojęcie prawa handlowego, przedsiębiorcy i czynności handlowych	297	753
1. Przedsiębiorca	298	754
2. Rejestry przedsiębiorców	299	755
3. Czynności handlowe	300	756

4. Źródła prawa handlowego	301	760
II. Formy zorganizowania przedsiębiorców (formy koncentracji gospodarczej)	302	761
III. Spółki prawa cywilnego i handlowego	303	770
IV. Spółki osobowe i kapitałowe oraz pojęcie przedsiębiorcy	303	771
V. Spółki osobowe	305	775
1. Spółka cywilna	305	775
2. Spółka jawna	307	776
3. Spółka partnerska	309	777
4. Spółka komandytowa	311	778
5. Spółka komandytowo-akcyjna	312	779
VI. Spółki kapitałowe	314	780
1. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	314	780
2. Spółka akcyjna	318	785
VII. Łączenie, podział i przekształcenia spółek	322	793
1. Łączenie spółek	323	794
2. Podział spółek	323	795
3. Przekształcenia spółek	324	796
VIII. „Spółki” prawa europejskiego	324	797
1. Europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych	324	797
2. Spółka europejska	325	798
IX. Spółdzielnie	325	799
X. Przedsiębiorstwa państwowe	326	800
XI. Umowy handlowe	326	801
§ 57. Swoboda działalności gospodarczej	328	804
I. Pojęcie swobody gospodarczej i jej ograniczeń	328	804
II. Zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej	330	809
III. Ewidencja Działalności Gospodarczej	333	817
IV. Koncesje oraz regulowana działalność gospodarcza	334	818
1. Koncesjonowanie działalności gospodarczej	334	818
2. Rejestr działalności regulowanej	336	823
V. Mikroprzedsiębiorcy, mali i średni przedsiębiorcy	337	824
§ 58. Prawo papierów wartościowych	338	829
I. Pojęcie papieru wartościowego	338	829
II. Akcje	340	836
1. Rodzaje akcji	342	837
2. Rynek akcji	342	838
III. Obligacje	343	839
IV. Czek	344	845
V. Weksel	346	851
VI. Inne papiery wartościowe (konosamenty, warranty, kwity depozytowe, hipoteczne listy zastawne, certyfikaty inwestycyjne)	350	862
Rozdział 8. Prawo europejskie	353	867
§ 59. Pojęcie prawa europejskiego	353	867
I. Zakres prawa europejskiego	353	867
II. Podziały prawa europejskiego	355	874
§ 60. Źródła prawa UE	356	875
I. Źródła prawa pierwotnego i pochodnego	356	875
II. Źródła prawa w II i III filarze	358	880
III. Karta Praw Podstawowych	358	881
IV. Projekt „Konstytucji” UE	360	882

V. Zakres obowiązywania prawa europejskiego	362	883
§ 61. Instytucje UE oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka i Rada Europy	363	887
I. Instytucje europejskie	363	887
1. Parlament Europejski	363	888
2. Rzecznik Praw Obywatelskich	364	889
3. Rada Europejska	365	890
4. Komisja Europejska	365	891
5. Rada Unii Europejskiej	366	892
6. Trybunał Sprawiedliwości	368	893
6.1. Orzeczenia wstępne	369	894
6.2. Skargi z powodu niewykonania zobowiązania	369	895
6.3. Skargi o unieważnienie aktu prawnego	370	896
6.4. Skarga z powodu bezczynności	370	897
6.5. Procedura rozpatrywania skarg	371	898
7. Sąd Pierwszej Instancji	371	899
8. Trybunał Obrachunkowy	372	900
9. Europejski Bank Centralny	373	901
10. Organy opiniodawcze i inne instytucje	374	902
II. Europejski Trybunał Praw Człowieka i Rada Europy	375	903
1. Europejski Trybunał Praw Człowieka	375	904
2. Rada Europy	376	905
§ 62. Prawo UE a prawo państw członkowskich	377	906
I. Obowiązywanie prawa wspólnotowego na terytorium RP	378	907
1. Publikowanie prawa UE	378	907
2. Obowiązywanie prawa UE	378	908
II. Zasady określające wzajemny stosunek prawa UE i prawa krajowego	379	909
1. Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego	379	910
2. Zasada bezpośredniej skuteczności	380	911
3. Zasada bezpośredniego skutku	381	912
III. Wykładnia prawa	381	913
IV. Prawo krajowe a prawo UE w II i III filarze	382	914
§ 63. Trzy podstawowe filary UE	382	915
I. Filar I	383	916
1. Wspólnota Europejska	383	917
2. Europejska Wspólnota Energii Atomowej	385	919
II. Filar II i III	385	920
1. Filar II	385	921
2. Filar III	386	922
§ 64. Państwa członkowskie a UE oraz obywatelstwo UE	387	923
I. Obowiązki państw członkowskich a obowiązki UE i WE	387	923
II. Obywatelstwo UE	389	927
Indeks rzeczowy	393	